

CPB Document

No 169

September 2008

**Individuele spaarrekeningen voor werkloosheid:
mirakel of mythe?**

Egbert L.W. Jongen en Annemiek H. van Vuren

Centraal Planbureau
Van Stolkweg 14
Postbus 80510
2508 GM Den Haag

Telefoon   (070) 338 33 80
Telefax   (070) 338 33 50
Internet   www.cpb.nl

ISBN 978-90-5833-374-2

Korte samenvatting

Een regelmatig terugkerende hervormingsoptie voor de werkloosheidsverzekering is de introductie van een zogenoemde spaar-WW. In plaats van een premie te betalen moeten werknemers dan verplicht sparen op een individuele rekening waaruit de uitkering tijdens werkloosheid wordt betaald. Omdat werknemers ook 'rood' kunnen staan, blijven zij verzekerd van voldoende inkomen tijdens werkloosheid. Verder blijft een zekere mate van risicodeling bestaan wanneer negatieve saldi aan het eind van het werkzame leven worden kwijtgescholden. Om een inschatting te maken van de effecten van een spaar-WW voor Nederland construeren we een simulatiemodel. De simulaties geven aan dat een optimale combinatie van spaarvoet en uitkeringsvoet de welvaart licht kan verhogen, mits werklozen tegen leenbeperkingen aanlopen. Wanneer werklozen niet tegen leenbeperkingen aanlopen, dan is een spaar-WW minder interessant, maar in dat geval lijkt de huidige WW-uitkering vrij genereus. Het schaarse empirisch onderzoek daarnaar suggereert dat het belang van leenbeperkingen beperkt is.

Steekwoorden: spaar-WW, uitkeringen, werkloosheid, welvaartsstaat

Abstract

Individual savings accounts are a recurring reform option for unemployment insurance. Under a system of individual accounts, individuals are forced to save part of their income into an individual account out of which benefits are paid during unemployment. Individuals are allowed to have a negative balance and still have the same access to income during unemployment. When negative balances at the end of the working life are nullified, some risk pooling remains. To study the impact of introducing individual accounts for unemployment, we construct a simulation model, which we calibrate for the Netherlands. The simulation results suggest that an optimal combination of the forced savings rate and the replacement rate can slightly increase welfare, when unemployed are credit constrained. When credit constraints are not that important for unemployment, individual accounts are less interesting for unemployment, but then current UI replacement rates seem rather generous. Empirical studies suggest that credit constraints are not that important for unemployment.

Key words: individual savings accounts, benefits, unemployment, welfare state

A comprehensive summary is available from www.cpb.nl.

Inhoud

Korte samenvatting	3
Abstract	3
A comprehensive summary is available from www.cpb.nl .	3
Inhoud5	
Ten geleide	7
Samenvatting	9
1 Inleiding	11
2 Spaarsystemen voor werkloosheid	13
2.1 Theoretische varianten van een spaar-WW	13
2.2 Enkele spaarsystemen in de praktijk	14
3 Theorie welvaartswinst spaar-WW	17
4 Empirisch belang moreel gevaar en verzekeringswinst	19
4.1 De kosten van verzekeren	19
4.2 De baten van verzekeren	20
5 Kwantitatieve analyse van een spaar-WW	23
5.1 Het effect op het levensinkomen bij gegeven levenslopen	23
5.2 Gedragseffecten en welvaartseffecten	25
6 Enkele beperkingen van de kwantitatieve analyse	33
7 Conclusies	37
Literatuurlijst	39

Ten geleide

Bij de discussie over de toekomst van de huidige werkloosheidsverzekering wordt het introduceren van een verplicht spaarsysteem regelmatig als hervormingsoptie genoemd. In dit onderzoek staat de vraag centraal of de introductie van een spaarsysteem voor werkloosheid de welvaart kan verhogen. Met behulp van een simulatiemodel worden gedrags- en welvaartseffecten voor Nederland in kaart gebracht.

Het onderzoek is uitgevoerd door Egbert Jongen (projectleider) en Annemiek van Vuren. De auteurs bedanken diverse CPB-collega's, medewerkers van verschillende departementen en Frank den Butter voor hun constructieve opmerkingen. Verder danken de auteurs Hans Bloemen, Joachim Inkmann en Hamish Low voor commentaar op het achterliggende Engelstalige paper Jongen (2008) dat een uitgebreidere bespreking van het model, de kalibratie en de simulatie-uitkomsten bevat.

Prof. dr. C.N. Teulings, directeur

Samenvatting

Wat is een spaar-WW?

Onder het huidige WW-stelsel betalen werknemers een premie wanneer ze werken en krijgen zij een uitkering in geval van werkloosheid. Bij een spaar-WW wordt de premie vervangen door een verplichte besparing op een individuele spaarrekening. Op het moment dat een werknemer werkloos wordt, wordt de werkloosheidsuitkering uit deze spaarpot betaald. Omdat werklozen 'rood' kunnen staan behouden zij recht op voldoende inkomen tijdens werkloosheid. In een populaire variant worden negatieve saldi aan het eind van het werkzame leven kwijtgescholden, dit wordt dan gefinancierd door een belasting, en gaan positieve saldi mee naar het pensioen.

Een spaar-WW verbetert de prikkels ...

Voor personen die verwachten met een positief saldo te eindigen vergroot de spaar-WW de prikkel om werkloosheid te vermijden en in geval van werkloosheid zo snel mogelijk weer een baan te vinden. Voor personen die verwachten met een negatief saldo te eindigen geldt het omgekeerde. Omdat het merendeel van de werknemers met een positief saldo zal eindigen nemen de prikkels per saldo toe en daalt de werkloosheid.

... maar leidt tot minder verzekering

Daar staat tegenover dat er minder risicodeling plaatsvindt. Werknemers die relatief vaak of relatief lang werkloos zijn hebben een lager levensinkomen onder een spaar-WW dan onder de huidige WW. Wel blijft een zekere mate van herverdeling bestaan wanneer negatieve saldi aan het eind van het werkzame leven worden kwijtgescholden.

Spaar-WW verbetert uitruil tussen prikkels en verzekering in het geval van leenbeperkingen ...

De spaar-WW ontsnapt net als de WW dus niet aan de uitruil tussen prikkels en verzekering. Maar het is wellicht meer dan het opschuiven in de richting van meer prikkels en minder verzekering. Wanneer werklozen geen vermogen hebben en niet kunnen lenen dan zijn zij volledig afhankelijk van hun WW-uitkering. Een spaar-WW dwingt werknemers om wat inkomen opzij te zetten voor werkloosheid en biedt ten tijde van werkloosheid de mogelijkheid om te lenen. Werknemers kunnen op deze wijze zichzelf deels 'verzekeren' tegen werkloosheid en hebben dan minder behoefte aan een WW-uitkering gefinancierd door een premie. Hierdoor kan de publieke verzekering worden beperkt zonder de totale verzekering te verlagen en verbeteren de prikkels voor het vinden en behouden van een baan. De vraag is echter of werknemers inderdaad onvoldoende vermogen opbouwen voor werkloosheid en onvoldoende kunnen lenen ten tijde van werkloosheid. Is dit niet het geval dan vervalt dit voordeel van de spaar-WW.

... maar het belang van leenbeperkingen lijkt beperkt

De meeste werklozen zijn echter maar kort werkloos en hebben voldoende vermogen dan wel mogelijkheden om te lenen om de werkloosheidsperiode grotendeels zelf te overbruggen. Studies naar het effect van een verandering in de uitkering op de consumptie van werklozen laten zien dat de consumptie maar licht daalt als de uitkering flink daalt.

Simulaties geven aan dat de welvaartswinst van een spaar-WW voor Nederland klein is

We analyseren de effecten van de introductie van een spaar-WW in een levensloopmodel met werkloosheidsrisico, gekalibreerd op Nederlandse data. Door de introductie van een spaar-WW kan de werkloosheid aanzienlijk dalen. De verzekering daalt echter ook flink. Wanneer de initiële WW-uitkering optimaal is gekozen dan is de welvaartswinst nihil ($<0,1\%$ in consumptietermen). Het merendeel van de werklozen loopt ook in het model niet tegen leenbeperkingen aan. Wanneer de initiële WW-uitkering wat te hoog is dan is de welvaartswinst wat groter, maar in dat geval ligt het meer voor de hand de uitkering te verlagen dan een spaar-WW te introduceren.

Lessen voor de WW

Het model geeft ook inzicht in het optimale niveau van de WW-uitkering. De optimale uitkering is hoger wanneer de mate van risicoaversie hoger is en wanneer het gebruik van de WW minder sterk afhangt van de uitkeringshoogte. Nieuw in de analyse is dat de optimale uitkeringshoogte ook afhangt van de mate waarin werknemers zichzelf via sparen en lenen kunnen 'verzekeren' tegen het werkloosheidsrisico. Worden werknemers niet beperkt in de mogelijkheden om te sparen voor werkloosheid en te lenen ten tijde van werkloosheid, dan is de optimale WW-uitkering een stuk lager dan wanneer dit wel het geval is.

1 Inleiding

Tijdens het werkzame leven lopen werknemers een niet verwaarloosbaar en persistent werkloosheidsrisico. Dit kan leiden tot een behoorlijke inkomensdaling. Tegen deze inkomensdaling zijn werknemers verzekerd via de werkloosheidswet (WW). Dit heeft echter een prijs; werklozen spannen zich minder in om een baan te vinden of worden kieskeurig. Verschillende auteurs hebben gesuggereerd dat de uitruil tussen verzekering en moreel gevaar bij werkloosheid verbeterd kan worden door het introduceren van een verplicht spaarsysteem voor werkloosheid.¹ Ook het Regeerakkoord uit 2007 (p. 25) noemt de introductie van spaarelementen bij werkloosheid als optie "[D]e levensloopregeling wordt verder uitgebreid en zodanig nader vormgegeven dat de regeling meer dan thans het geval is over de volle lengte van het arbeidzame leven de mogelijkheden tot (blijvende) arbeidsdeelname ondersteunt en dat ook de start van een eigen bedrijf, *de periode tussen twee banen* of de overgang naar deeltijdwerk kan worden overbrugd." In dit artikel bespreken we of een zogenaamde 'spaar-WW' daadwerkelijk een relevante hervormingsoptie is voor Nederland.

Wat is een spaar-WW? Bij een omslagstelsel betalen werknemers een premie wanneer ze werken en krijgen zij een uitkering in geval van werkloosheid. Bij een spaar-WW wordt de premie vervangen door een verplichte besparing op een individuele spaarrekening. Op het moment dat een werknemer werkloos wordt, wordt de werkloosheidsuitkering uit de eigen spaarpot betaald. De spaar-WW vergroot hiermee de prikkel om werkloosheid te vermijden en in geval van werkloosheid zo snel mogelijk weer een baan te vinden. Daar staat tegenover dat er minder risicodeling plaatsvindt, werknemers die relatief vaak of lang werkloos zijn hebben een lager levensloopinkomen onder een spaar-WW dan onder de huidige WW. Voor zover de werknemer een negatief saldo mag hebben op de spaarrekening behoudt de werknemer echter wel toegang tot inkomen tijdens werkloosheid, en wanneer negatieve saldi aan het eind van het werkzame leven worden kwijtgescholden behoudt de werknemer een zekere mate van verzekering tegen een laag levensinkomen door werkloosheid. Een positief saldo mag worden meegenomen naar het pensioen. De wenselijkheid van de introductie van een spaar-WW hangt in belangrijke mate af van het relatieve belang van moreel gevaar (de prikkels), de mate van risicoaversie (de winst van risicodeling) en een mogelijk gebrek aan liquiditeit tijdens werkloosheid (mede bepalend voor de winst van risicodeling).

Dit is niet het eerste artikel dat de mogelijkheid van een spaar-WW in Nederland bespreekt, zie bijvoorbeeld Den Butter en Kock (2000), Rezwani en Hendrix (2002), Van Kuringen (2005), De Koning e.a. (2006) en Rezwani (2006). In deze voorgaande artikelen was de analyse echter ofwel informeel ofwel bleef de kwantitatieve analyse beperkt tot een boekhoudkundige berekening van de herverdelingseffecten *ceteris paribus*. In dit artikel proberen we een stap

¹ Zie bijvoorbeeld Feldstein en Altman (1998), Bovenberg en Sørensen (2004), Stiglitz en Yun (2005) en Brown e.a. (2006).

verder te komen door ook te kijken naar de gedrags- en welvaartseffecten, om zo de vraag te kunnen beantwoorden of de introductie van een spaar-WW de welvaart kan verhogen.

Naast een nadere analyse van de spaar-WW biedt het artikel ook een andere kijk op de WW. Tot dusver hebben studies die gebruik maken van Nederlandse data met name de negatieve kanten van de WW belicht, zoals de mate waarin de WW de individuele werkloosheidsduur verhoogt,² dan wel de lonen opdrijft.³ In dit artikel besteden we ook expliciet aandacht aan de positieve kant van de WW, de verzekeringswinst, om zodoende ook uitspraken te kunnen doen over het optimale niveau van de uitkeringsvoet. Verder analyseren we in tegenstelling tot voorgaande analyses voor Nederland de optimale WW vanuit een levenslopperspectief. Daarbij houden we expliciet rekening met de mate waarin werknemers werkloosheidsschokken kunnen spreiden over hun leven door te ontsparen dan wel te lenen. Dit bepaalt in belangrijke mate de optimale uitkeringshoogte.

De opzet van het artikel is als volgt. Sectie 2 beschrijft verschillende varianten van spaarsystemen voor werkloosheid en analyseert een praktijkvoorbeeld. Sectie 3 behandelt vervolgens enkele recente theoretische artikelen die expliciet aangeven waar de mogelijke welvaartswinst vandaan komt. In Sectie 4 behandelen we het empirisch belang van de mechanismen die een rol spelen bij een spaar-WW. Sectie 5 analyseert vervolgens de effecten van een spaar-WW kwantitatief. We presenteren eerst enkele boekhoudkundige sommen, mede om aan te geven hoe een spaar-WW werkt. Vervolgens presenteren we de uitkomsten van een simulatiemodel gekalibreerd op Nederlandse data. Sectie 6 bespreekt daarna enkele beperkingen van de kwantitatieve analyse en het belang hiervan voor de uitkomsten. Sectie 7 besluit met de belangrijkste conclusies van de analyse.

² Zie bijvoorbeeld Van den Berg (1990) en Lindeboom en Theeuwes (1993).

³ Zie bijvoorbeeld Graafland en Huizinga (1999).

2 Spaarsystemen voor werkloosheid

2.1 Theoretische varianten van een spaar-WW

De economische literatuur kent verschillende vormen van een spaarsysteem voor werkloosheid.⁴ Een storting door de werknemer in een individuele spaarpot, waar in geval van werkloosheid onttrekkingen uit kunnen worden gedaan, vormt de basis in alle varianten. Bij de meeste varianten blijven de polisvoorwaarden als maximale duur en hoogte van de uitkering hetzelfde. Daarnaast blijft een palet aan keuzemogelijkheden over.

De stortingen kunnen vrijwillig of verplicht zijn. Verplichte stortingen reduceren het risico op afwenteling op andere omslaggefinancierde verzekeringen zoals de bijstand. Een verplichte storting is wellicht ook wenselijk wanneer mensen kortzichtig zijn. Verder zijn verplichte stortingen onvermijdelijk wanneer er sprake is van herverdeling in het stelsel. Een nadeel van verplichte besparingen is dat sommige groepen mogelijk worden gedwongen teveel te sparen, zij kunnen de verplichte besparing dan niet ongedaan maken door hun vrije besparingen te verminderen dan wel te lenen. Door een plafond in te stellen voor het spaartegoed of de verplichte *pensioen*besparingen te verminderen dan dit potentiële probleem worden beperkt.⁵

Een andere keuzemogelijkheid is om alleen de kort- dan wel langdurende werkloosheid ten laste te laten komen van de individuele spaarrekening. Ten opzichte van bijvoorbeeld een wachttijdsysteem voor kortdurende werkloosheid heeft een spaar-WW als voordeel dat werklozen voldoende inkomen houden tijdens werkloosheid. Voorkomen wordt dat werknemers 'de eerste de beste' baan moeten aannemen, waardoor een eventuele 'irrigatiefunctie' van de WW niet te sterk wordt aangetast. Treedt het moreel gevaar van de WW met name op bij langere werkloosheidsduren dan is het wellicht verstandig om juist daar de uitkering ten laste te laten komen van de individuele rekening om zo de prikkels tot werkhervatting te verbeteren.

Verder is een belangrijke keuze hoe om wordt gegaan met negatieve spaarsaldi gedurende het werkzame leven en aan het eind daarvan. Zonder de mogelijkheid om rood te staan verdwijnt de functie van de spaar-WW als leenfaciliteit en risicodelingsinstrument. Het systeem reduceert dan tot verplicht sparen voor werkloosheid. Door negatieve saldi tijdens het werkzame leven toe te staan en aan het eind van het werkzame leven de negatieve terminale balansen (deels) kwijt te schelden blijft er herverdeling bestaan van mensen die niet of relatief weinig werkloos zijn geweest naar mensen die relatief veel werkloos zijn geweest. Dit maakt het bijvoorbeeld mogelijk om onderscheid te maken in de verzekering voor kleine en grote werkloosheidsschokken. Maar daarmee blijft ook het moreel gevaar bestaan voor personen die verwachten met een negatief saldo te eindigen, voor hen is de verplichte besparing *de facto* een

⁴ Voor een analyse van voor- en nadelen van verschillende keuzemogelijkheden bij een spaar-WW zie bijvoorbeeld Orszag e.a. (1999), Brown e.a. (2006) en Bovenberg e.a. (2008).

⁵ Conform de pensioenbesparingen en de levensloopregeling is het denkbaar dat de stortingen onbelast zijn en de opnames belast worden, waardoor de belasting meer op basis van levensinkomen wordt geheven en minder op jaarinkomen.

belasting en de uitkering een subsidie. Het systeem van monitoren en eventueel sanctioneren van gedrag, actief arbeidsmarktbeleid *etc.* blijft voor deze groep dan ook van belang bij een vormgeving van de spaar-WW waarbij negatieve saldi aan het eind worden kwijtingescholden.

Uit het bovenstaande wordt duidelijk dat er veel keuzemogelijkheden zijn om een spaar-WW vorm te geven. De focus in dit artikel ligt op de opzet van Feldstein en Altman (1998). De stortingen zijn in hun voorstel verplicht, de voorwaarden voor het verkrijgen van een uitkering uit de individuele spaarpot komen overeen met de huidige WW-regeling en een negatief spaarsaldo is toegestaan. Een positief saldo valt bij pensionering vrij en een negatief saldo wordt bij pensionering kwijtingescholden. Dit laatste wordt gefinancierd door een belasting.

2.2 Enkele spaarsystemen in de praktijk

In de discussie over individuele spaarsystemen voor werkloosheid wordt vaak verwezen naar Singapore en Maleisië. Deze landen zouden de nodige ervaring hebben opgedaan met individuele spaarrekeningen voor sociale zekerheid. Ook Oostenrijk en Latijns-Amerikaanse landen worden genoemd als het gaat om individuele spaarsystemen.⁶ In de praktijk lijken individuele spaarrekeningen voor werkloosheid echter alleen te worden toegepast in Chili. Hieronder gaan we daarom eerst wat dieper in op het Chileense systeem en bespreken vervolgens nog kort de systemen van Singapore en Oostenrijk.

2.2.1 Chili

Chili verving in 2002 de oude werkloosheidsregeling van 'werkloosheidsbijstand' en ontslagvergoeding door individuele spaarrekeningen en een solidariteitsfonds. Het nieuwe systeem had als doel een betere inkomensbescherming voor werkloosheid, het vermijden van moreel gevaar en het beperken van de publieke financiering.⁷ Deelname is verplicht voor alle werknemers met een nieuw arbeidscontract vanaf oktober 2002. Individuen die op het moment van invoering werkzaam waren mogen vrijwillig deelnemen, maar vallen anders nog onder de oude regeling. Er is dus sprake van een aanzienlijke overgangperiode.

Zowel werkgever als werknemer storten maandelijks een percentage van het loon op de individuele spaarrekening en in het solidariteitsfonds. De hoogte van het spaarbedrag en de uitkeringsvoorwaarden hangen beide af van het type arbeidscontract. Zodra de werknemer 11 jaar heeft gespaard zonder een onttrekking te doen en niet tussentijds van baan is gewisseld, is de storting niet langer verplicht. Het idee daarachter is dat het spaarsaldo dan voldoende is om een eventuele periode van werkloosheid te overbruggen. Werknemers krijgen een uitkering wanneer ze i) een vast contract hadden, ii) ten minste 12 maanden voorafgaand aan de werkloosheidsperiode hebben gespaard en iii) werkloos zijn geweest voor ten minste 30 dagen

⁶ Zie bijvoorbeeld Parsons (2004).

⁷ Zie Sehnbruch (2006).

(een wachttijd van een maand). De hoogte van de uitkering bedraagt 30 tot 50 procent van het laatstverdiende loon. De duur van de uitkering is afhankelijk van het aantal jaren dat gespaard is en kent een maximum van 5 maanden. Negatieve saldi zijn niet toegestaan. Wanneer het spaarsaldo onvoldoende is kan, onder bepaalde condities, aanspraak worden gemaakt op een uitkering uit het solidariteitsfonds. Bij een baanwisseling kan een werknemer ervoor kiezen het spaartegoed uit te laten keren of het bedrag te reserveren voor toekomstige werkloosheid of pensionering. Aan het eind van het werkzame leven wordt het resterende positieve saldo overgeheveld naar het pensioen.

Sehnbruch (2006) en Acevedo e.a. (2006) hebben onderzoek gedaan naar het spaarsysteem in Chili. Beide studies geven aan dat door de recente invoering en de overgangperiode een evaluatie van de beleidshervorming lastig is. Sehnbruch concludeert dat werknemers in de formele sector met relatief goede banen het best door het nieuwe systeem gedekt worden, terwijl werknemers met tijdelijke contracten of zonder formele arbeidsovereenkomsten nauwelijks enige inkomensbescherming genieten gedurende werkloosheid. De meeste werklozen hadden voorafgaand aan werkloosheid geen formeel contract voor onbepaalde tijd en 60 procent kende een dienstverband korter dan een jaar, Acevedo e.a. laten ook zien dat het aantal baanwisselingen hoog is. Door het relatief korte dienstverband komen veel werknemers niet in aanmerking voor een werkloosheidsuitkering. Dit reduceert de dekking van het stelsel. Daar de duur van de uitkering beperkt is tot 5 maanden biedt het spaarsysteem verder geen bescherming voor langdurige werkloosheid. Over de gedrags- en welvaartseffecten van de systeemwijziging is voor zover wij weten niets bekend.

2.2.2 Singapore en Oostenrijk

Singapore kent een uitgebreid systeem van individuele spaarrekeningen, maar deze worden niet gebruikt voor werkloosheid.⁸ Het zogenaamde Central Provident Fund is een nationaal spaar- en verzekeringsfonds dat onder andere wordt gebruikt voor de financiering van pensioen, arbeidsongeschiktheid, ziektekosten, scholing en woningbezit.

Ook Oostenrijk wordt soms geassocieerd met individuele spaarrekeningen vanwege haar spaarsysteem voor individuele ontslagvergoedingen.⁹ Werkgevers in Oostenrijk storten een bijdrage van 1,5% van de loonkosten op de individuele spaarrekeningen van hun werknemers. Onder bepaalde voorwaarden wordt het spaarsaldo lumpsum uitgekeerd als aanvulling op de werkloosheidsuitkering. Alleen na het beëindigen van een langdurige arbeidsovereenkomst kan de werknemer ervoor kiezen het saldo op de spaarrekening te laten uitkeren. Bij vrijwillig ontslag en ontslag na een dienstverband korter dan 3 jaar vindt geen uitkering plaats. De opgebouwde rechten in de individuele spaarfondsen blijven wel eigendom van de werknemer, en ontmoedigen daardoor niet de mobiliteit op de arbeidsmarkt. Aan het eind van het werkzame

⁸ Zie Kahn (2001) en Asher (2008).

⁹ Zie Card e.a. (2006) en Koman e.a. (2005).

leven gaat het opgebouwde spaarsaldo mee naar het pensioen. Wederom betreft het hier echter géén spaar-WW met leenfaciliteit en/of herverdeling tussen personen die vaak en weinig werkloos zijn geweest.

3 Theorie welvaartswinst spaar-WW

Nu we bekend zijn met het idee van een spaar-WW, richten we ons op de meer theoretische literatuur die analyseert hoe een spaar-WW de welvaart kan verhogen. De literatuur over individuele spaarrekeningen voor werkloosheid suggereert dat er ten minste twee manieren zijn waarop individuele spaarrekeningen kunnen leiden tot een welvaartswinst ten opzichte van het huidige WW-stelsel: een efficiëntere liquiditeitsverzekering en een efficiëntere verzekering tegen een laag levensinkomen door werkloosheid.¹⁰ Met name de rigoureuze analyses in Bovenberg en Sørensen (2004) en Stiglitz en Yun (2005) zijn wat dat betreft inzichtelijk. Hieronder volgt een kort overzicht van de voor dit artikel relevante inzichten van hun analyses.

We beginnen met Stiglitz en Yun (2005). De focus van hun artikel is niet direct op individuele spaarrekeningen, maar meer in het algemeen op de mogelijkheid om werklozen te laten lenen tegen toekomstig inkomen om zodoende de verzekering tegen werkloosheid te verbeteren. Meer specifiek analyseren Stiglitz en Yun of het zinrijk is om het werkloosheidsrisico onder te brengen bij de pensioenbesparingen. Werklozen kunnen dan lenen tegen hun toekomstig pensioeninkomen, en zo de inkomensschok van werkloosheid spreiden over hun hele leven. Hierdoor is er minder omslaggefinancierde verzekering nodig, die de zoekinspanning van werklozen meer verstoort dan een lening, en kan de welvaart stijgen. Verder laten zij zien dat lenen tegen pensioeninkomen vooral wenselijk is wanneer de optimale uitkering relatief laag is en wanneer er relatief veel andere verplichte besparingen (bijvoorbeeld voor pensioen) zijn. Bij een lage uitkering moet er meer geleend worden. Als er al relatief veel andere besparingen zijn worden nog meer voorzorgsbesparingen kostbaarder, meer sparen leidt dan tot meer ongelijkheid in consumptie over het leven. Door personen in tijden van werkloosheid te laten lenen tegen hun pensioeninkomen hoeven zij minder voorzorgsbesparingen aan te houden.

Bovenberg en Sørensen (2004) analyseren een complexer systeem voor een aantal omslaggefinancierde uitkeringen, zij analyseren naast werkloosheid ook vervroegde uitkering en pensioen. Net als Stiglitz en Yun laten zij zien dat een spaar-WW een meer efficiënte 'leenfaciliteit' is dan een omslaggefinancierde WW. Daarnaast laten zij in hun model zien dat een spaar-WW een meer efficiënte verzekering kan bieden voor een laag levensinkomen door werkloosheid. Agenten leven twee perioden en zijn alleen in de eerste periode mogelijk werkloos. In de tweede periode moeten werklozen een deel van de uitkering terug betalen. Dit kan op twee manieren. De eerste manier is een marginale belasting over ieder gewerkt uur. Door deze marginale belasting gaan zij minder uren werken, een verstoring. De tweede manier is een 'lump sum' betaling aan het eind van de tweede periode uit een verplichte individuele spaarpot. Dit verstoort aan de marge niet de urenkeuze in de tweede periode, en is daarmee

¹⁰ In Sectie 5 komen we nog enkele andere welvaartswinsten tegen, maar die treden alleen op als het WW-stelsel nog niet is geoptimaliseerd. Maar dan ligt het eerder voor de hand om het WW-stelsel te optimaliseren dan individuele spaarrekeningen te introduceren.

efficiënter dan marginale belastingheffing. Het is echter de vraag in hoeverre deze tweede welvaartswinst afhangt van de modelopzet. Meer werken levert in hun model niet meer uitkering op maar wel meer premies. Wanneer we uitgaan van meerdere perioden dan levert meer werken zowel meer premie als meer uitkering op en is niet direct duidelijk dat het arbeidsaanbod wordt ontmoedigd door een omslaggefinancierde WW.

4 Empirisch belang moreel gevaar en verzekeringswinst

Volgens de theorie kan een spaar-WW dezelfde verzekering bieden met minder moreel gevaar dan de gebruikelijke omslaggefinancierde WW. Maar hoe groot is dat moreel gevaar nu eigenlijk bij de WW, hoe belangrijk is de WW bij het opvangen van inkomensschokken door werkloosheid en in welke mate hebben werklozen een gebrek aan liquiditeit? In deze paragraaf zetten we de empirische kennis over deze vragen op een rij.

4.1 De kosten van verzekeren

Op basis van een internationaal literatuuroverzicht concluderen Krueger en Meyer (2002) dat door 1 procent stijging van de uitkeringshoogte het uitkeringsgebruik met 0,5 procent toeneemt. Volgens Layard e.a. (1991) leidt 1 procent stijging van de uitkering tot een toename van de werkloosheidsduur tussen de 0,2 en 0,9 procent. Volgens Holmlund (1998) is iedere waarde tussen de 0,1 en 1,0 aannemelijk. Een interessante recente ontwikkeling in deze literatuur is het onderscheiden van gedragseffecten voor werklozen met en zonder ander toegang tot ander inkomen. Chetty (2008) laat zien dat met name individuen zonder financiële middelen en zonder een werkende partner een sterke stijging van de uitstroomkans laten zien bij een lagere uitkering. Bij individuen met voldoende financiële buffer of een werkende partner is er nauwelijks een effect waarneembaar.

Empirisch onderzoek naar de maximale duur van de uitkering en de werkloosheidsduur geeft een duidelijk positieve relatie. Katz en Meyer (1990) laten op basis van Amerikaanse data zien dat bij een toename van de maximale duur met 1 week de gemiddelde uitkeringsduur met 1 dag toeneemt. Card en Levine (2000) vinden voor Amerika een effect van een halve dag en Lalive en Zweimuller (2004) vinden voor Oostenrijk een effect van 0,4 dagen per extra week uitkering.

Voor Nederland zijn er enkele studies beschikbaar. Van den Berg (1990) vindt voor Nederland een elasticiteit van de werkloosheidsduur met betrekking tot de uitkeringshoogte van ongeveer 0,1 (en 0,1 tot 0,5 voor de bijstand). In een recente studie berekent Bloemen (2008) een elasticiteit van de werkloosheidsduur met betrekking tot de uitkeringshoogte van 0,4 tot 0,5. Lindeboom en Theeuwes (1993) vinden dat een reductie van de maximale uitkeringsduur met een week leidt tot een daling van de verwachte uitkeringsduur met 1,3 weken.

De literatuur overziend kunnen we concluderen dat een hogere en een langere uitkering leidt tot een hogere werkloosheid, maar de gevonden elasticiteiten variëren behoorlijk over studies. Recent onderzoek laat verder zien dat met name personen met weinig vermogen en zonder werkende partner reageren op een uitkeringsverandering.

4.2 De baten van verzekeren

4.2.1 Consumptiestudies

Er is een beperkt aantal empirische studies uitgevoerd naar de verzekeringswinst van een WW. Gruber (1997) analyseert Amerikaanse gegevens over voedselconsumptie. Bij een daling van de werkloosheidsuitkering met 10 procent daalt de voedselconsumptie met 2,7 procent. Dit suggereert enerzijds dat in de VS de WW ook echt verzekering biedt, maar anderzijds ook dat er nog andere kanalen zijn om de inkomensschok op te vangen. Browning en Crossley (2001) analyseren Canadese data. Zij vinden een klein effect op de consumptie; een daling van de uitkeringsvoet met 10 procentpunten leidt tot een daling van de consumptie met gemiddeld 0,8 procent. Het effect op de consumptie is daarbij geconcentreerd bij werklozen zonder financiële buffer. Hun consumptie daalt met 2,9 procent.¹¹ Bloemen en Stancanelli (2005) analyseren Britse data. Zij vinden ook vrijwel geen effect voor een gemiddeld individu, maar een daling van de consumptie met 2 procent bij een daling van de uitkeringsvoet met 10 procent voor personen zonder vermogen.

Een gerelateerde vraag is in welke mate uitkeringen leiden tot minder (kostbare) voorzorgsbesparingen. Engen en Gruber (2001) suggereren dat een daling van de uitkeringsvoet met 50 procent leidt tot een stijging van het financiële vermogen met maar liefst 14 procent.¹²

4.2.2 Studies naar liquiditeitsrestricties

Het bovenstaande onderzoek suggereert dat de werkloosheidsverzekering met name individuen beïnvloedt die tegen liquiditeitsrestricties aanlopen. Voor Nederland zijn er geen empirische studies naar de verzekeringswinst van de WW. Wel beschikken we over een paar studies die bekijken in hoeverre liquiditeitsrestricties een rol spelen in Nederland.

Crook en Hochguertel (2005) vergelijken data over kredietaanvragen en kredietbeoordelingen in Nederland, Italië en de VS. Zij vinden voor Nederland dat werklozen minder snel geneigd zijn een lening aan te vragen dan niet-werklozen. Dit ondersteunt niet de hypothese dat juist werklozen willen lenen om hun consumptie te spreiden.¹³ Wat betreft de kredietbeoordelingen heeft werkloosheid in Nederland een klein positief maar niet significant effect op de kans dat iemand afgewezen/beperkt wordt bij zijn of haar aanvraag. Meer algemeen suggereert de analyse van Kapteyn en Panis (2003) dat liquiditeitsrestricties van minder belang zijn in Nederland. Studies over de relevantie van liquiditeitsrestricties suggereren dus geen significante rol voor werkloosheid bij kredietbeperkingen in Nederland.

¹¹ Browning en Crossley (2000) laten verder zien dat de daling in de voedselconsumptie vermoedelijk groter is dan de daling in de totale consumptie. Werklozen vervangen duurzame goederen minder snel, waardoor het consumptieniveau op peil kan worden gehouden.

¹² Personen kunnen om twee redenen een buffer aanleggen, omdat ze een voorzorgsmotief hebben (de derde afgeleide van de nutsfunctie naar consumptie is dan positief) of omdat ze (in potentie) tegen een liquiditeitsrestrictie aanlopen, zie ook Deaton (1991).

¹³ Crook en Hochguertel (2005) vinden wel dat kredietaanvragen dalen met vermogen, leeftijd en wanneer het huidige inkomen boven het permanente inkomen ligt.

Er zitten echter wel een paar adders onder het gras. Ten eerste richten bovenstaande studies zich niet direct op werklozen, en bijvoorbeeld verschillende typen werklozen (met en zonder uitkering). Een ander probleem voor de analyse is dat de WW in Nederland relatief genereus is, met name wat betreft de duur. Dit beperkt de inkomensschok van werkloosheid en de geneigdheid om te lenen. Het is niet uit te sluiten dat liquiditeitsrestricties aan belang zouden winnen wanneer de regeling zou worden versoerd.

5 Kwantitatieve analyse van een spaar-WW

De informatie uit de internationale empirische studies gebruiken we samen met Nederlandse data van De Koning e.a. (2006) over kans en duur van werkloosheid over de levensloop om een simulatiemodel te kalibreren voor Nederland. Voordat we het simulatiemodel en de uitkomsten bespreken is het echter nuttig om eerst het effect op het levensinkomen te analyseren zonder gedragsreacties, mede om de vormgeving van de gesimuleerde spaar-WW te illustreren.

5.1 Het effect op het levensinkomen bij gegeven levenslopen

Aan de hand van twee figuren contrasteren we het effect van een spaar-WW met het effect van een omslaggefinancierde WW op het levensinkomen. Het looninkomen is genormaliseerd op 1 en de WW-uitkering is 0,7.

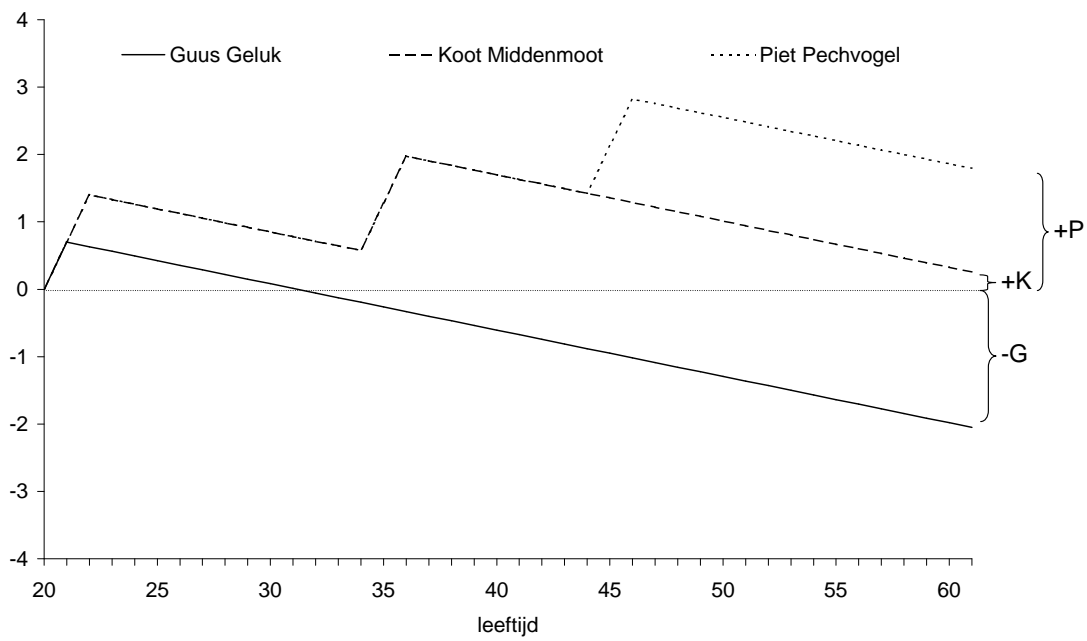
Figuur 5.1 geeft het netto profijt van een omslaggefinancierde WW voor drie individuen. Op de horizontale as staat de leeftijd, en op de verticale as staat het gecumuleerde netto profijt van de WW per individu. Guus Geluk is vlak na zijn studie werkloos maar is de rest van zijn (werkzame) leven aan het werk. Per saldo betaalt hij G in het systeem. Koot Middenmoot is initieel ook kort werkloos en nogmaals wat langer wanneer hij midden dertig is, de rest van de perioden werkt hij. Per saldo ontvangt Koot een kleine K van het systeem. Piet Pechvogel is regelmatig werkloos, hij ontvangt per saldo P . Wanneer deze drie typen de hele beroepsbevolking omvatten en in gelijke mate voorkomen dan is de WW-premie die het systeem neutraal maakt 7 procent.¹⁴

Figuur 5.2 geeft voor de drie individuen het netto profijt van een spaar-WW waarbij de verplichte spaarvoet gelijk is aan de voormalige WW-premie. Wanneer iemand werkt spaart hij of zij verplicht 7 procent in een individuele spaarrekening, waaruit de WW uitkering wordt betaald in geval van werkloosheid. Negatieve saldi aan het eind van het werkzame leven worden kwijtgescholden en dit wordt gefinancierd door een belasting. Positieve saldi gaan mee naar het pensioen.

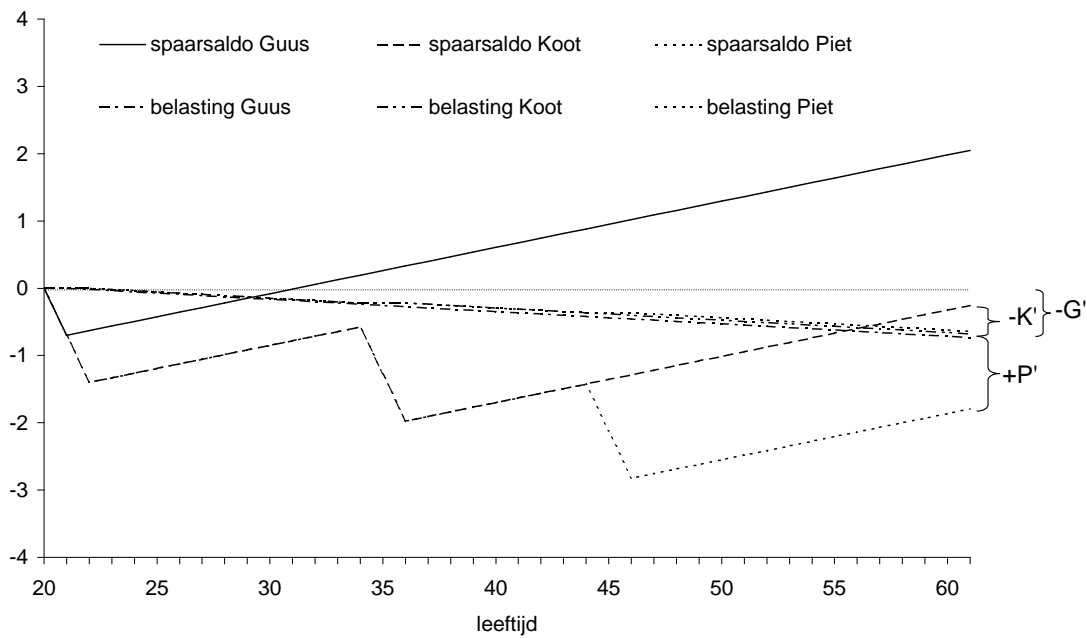
Het levensinkomen van Guus Geluk stijgt. Hij betaalt de uitkering nu uit eigen zak, maar daar staat tegenover dat de verplichte besparing voor hem geen belasting is, in tegenstelling tot de voormalige premie. Hij betaalt alleen nog een ‘solidariteitsbelasting’ van bijna 2 procent per werkzaam jaar, gecumuleerd het bedrag G' , om personen met een negatief eindsaldo te ondersteunen. Het levensinkomen van Koot Middenmoot daalt, netto betaalt hij nu K' in het systeem waar hij vroeger K ontving. Omdat hij met een negatief saldo eindigt is de verplichte besparing voor hem in feite een belasting net als de WW-premie voorheen. Daarbovenop betaalt hij nu ook de solidariteitsbelasting, gecumuleerd wat minder dan G' omdat hij wat minder werkperioden heeft dan Guus, om zijn eigen negatieve eindsaldo en dat van Piet te financieren.

¹⁴ Dit is relatief hoog, het betreft hier slechts een illustratie.

Figuur 5.1 Netto profijt WW

Figuur 5.2 Netto profijt spaar-WW met verplichte spaarvoet gelijk aan voormalige WW premie

Het levensinkomen van Piet Pechvogel daalt ook door de solidariteitsbelasting, gecumuleerd ook wat minder dan G' omdat hij wat minder werkperiodes heeft dan Guus. Hij ontvangt nu per saldo nog P' van het systeem. Maar let wel, enige herverdeling blijft bestaan en Guus Geluk betaalt nog steeds het meest aan het systeem.

Tot slot nog enkele opmerkingen bij de verplichte spaarvoet. Bij een gelijkblijvende uitkeringsvoet daalt de mate van herverdeling als de verplichte spaarvoet stijgt. Bij een wat hogere verplichte spaarvoet dan in Figuur 5.2 zal ook Koot met een positief saldo gaan eindigen. Dit betekent echter niet dat hij beter af is, onder het WW-systeem was hij netto ontvanger, als hij met een positief saldo eindigt onder de spaar-WW is hij in ieder geval netto betaler. Verder, als we de spaarvoet maar hoog genoeg zetten betaalt uiteindelijk iedereen zijn uitkering zelf en is er geen herverdeling meer. Omgekeerd neemt bij een lagere spaarvoet de herverdeling weer toe, en zijn we bij een spaarvoet van nul terug bij de omslaggefinancierde WW.

5.2 Gedragseffecten en welvaartseffecten

De boekhoudkundige exercities hierboven geven inzicht in de herverdelingseffecten van een spaar-WW ten opzichte van de huidige omslaggefinancierde WW, maar geven nog weinig inzicht in de gedrags- en welvaartseffecten. Hieronder analyseren we de gedrags- en welvaartseffecten aan de hand van een structureel simulatiemodel gekalibreerd op Nederlandse data en de internationale literatuur. Belangrijke determinanten van de gedrags- en welvaartseffecten zoals het moreel gevaar, de mate van risicoaversie en het al dan niet bestaan van liquiditeitsrestricties zijn hierin expliciet opgenomen. We bespreken eerst informeel het model en de kalibratie, en vervolgens de simulatie-uitkomsten.¹⁵

5.2.1 Model

De levensloop van werknemers in het model bestaat uit vier levensfasen: 'jong', 'middelbaar', 'oud' en 'pensioen'. Alle levensfasen in het model duren 14 jaar. In de eerste drie levensfasen lopen werknemers in het begin van de levensfase het risico om voor een bepaald aantal maanden werkloos te worden. Binnen de groep die werkloos wordt maken we vervolgens onderscheid tussen personen die relatief kort en zij die relatief lang werkloos zijn. De kans om 'werkend', 'kortdurend werkloos' dan wel 'langdurend werkloos' te worden in iedere levensfase is exogeen.¹⁶ De mogelijke werkloosheidsduur is daarentegen endogeen en varieert van 0 voor werkenden tot een fractie a respectievelijk $b > a$ van de duur van de levensfase voor

¹⁵ Voor een uitgebreide bespreking van het model, de kalibratie en de simulatie-uitkomsten zie Jongen (2008).

¹⁶ We abstraheren van een verhoogde instroom in de werkloosheid als gevolg van een hogere uitkering/hogere premie, in de kalibratie vangt de toename in de duur van de werkloosheid ook de toename van het gebruik als gevolg van een hogere instroom. Verder abstraheren we in het model van de mogelijkheid dat werkloosheid in een eerdere periode positief gecorreleerd is met werkloosheid in een latere periode, waardoor we de concentratie van het werkloosheidsrisico wellicht onderschatten. Binnen een levensfase houden we echter wel rekening met de concentratie van het werkloosheidsrisico met behulp van de paneldata van De Koning e.a. (2006).

kort- en langdurend werklozen. De kans op werkloosheid en de werkloosheidsduren verschillen per levensfase, in lijn met de data (zie 5.2.2).

Na de trekking van de arbeidsmarktpositie, werkend, kort- dan wel langdurend werkloos, bepaalt een individu: i) het optimale consumptiepad over de levensfase, ii) hoeveel hij/zij wil sparen dan wel lenen over de periode en iii) hoe hard hij/zij op zoek gaat naar een baan ingeval van werkloosheid.

Zonder liquiditeitsrestricties volgt dan uit de eerste orde voorwaarden dat: i) de consumptie constant is over de levensfase, ii) het marginale nut van een extra eenheid consumptie in de huidige levensfase gelijk is aan het verwachte marginale nut van een extra eenheid consumptie in de volgende levensfase en iii) de marginale kosten van het zoeken naar een baan gelijk zijn aan de (private) marginale baten van een hoger levensinkomen.

Als er liquiditeitsrestricties optreden dan gaan we ervan uit dat dit alleen het geval is voor jongere werklozen.¹⁷ Verder gaan we ervan uit dat jongeren de arbeidsmarkt betreden zonder vermogen. Dit betekent dat in geval van werkloosheid jongeren eerst alleen hun uitkering kunnen consumeren, en vervolgens hun consumptie vrij kunnen kiezen als zij werk hebben gevonden (zolang zij over het resterende leven maar niet meer consumeren dan hun resterende levensinkomen).¹⁸ De consumptie in de eerste levensfase is dan voor een werkloze jongere niet constant. Daar staat echter tegenover dat jongere werklozen harder zoeken in geval van een kredietrestrictie, in lijn met de bevindingen van Chetty (2008). Het vinden van een baan betekent dan niet alleen een hoger levensinkomen maar ook een meer gelijke consumptie over het leven.

Werklozen zoeken te weinig in het model vanwege de omslaggefinancierde WW. De WW-uitkering en de premie/belasting om deze uitkering te financieren drijven een wig tussen het private en het sociale rendement van het vinden van een baan. Daar staat tegenover dat de WW-inkomen verschuift van personen met een lager marginaal nut (werkenden met een relatief hoog inkomen) naar personen met een hoger marginaal nut (werklozen met een relatief laag inkomen). Met name voor werklozen zonder vermogen en zonder de mogelijkheid om te lenen is het marginaal nut van een extra eenheid WW-uitkering hoog, omdat zij voor hun consumptie volledig afhankelijk zijn van hun uitkering. Bij de optimale uitkeringshoogte is de marginale verzekeringswinst gelijk aan het marginale verlies door moreel gevaar.¹⁹

¹⁷ In de basisvariant hebben personen in de middelbare en oude levensfase bij iedere levensloop altijd een positief vermogen, en zouden wij dus kunnen veronderstellen dat zij in potentie ook tegen een liquiditeitsrestrictie aanlopen maar dat dit nooit optreedt. Een belangrijke beperking daarbij is wel dat wij aannemen dat voor deze personen hun (pensioen)vermogen volledig liquide is, zie ook de discussie beneden in Sectie 6.

¹⁸ De aanname dat jongeren helemaal niet kunnen lenen is een extreem geval, de werkelijkheid ligt vermoedelijk tussen onze twee varianten van niet kunnen lenen en geen leenrestricties. Een alternatief is een verschillende rente op sparen en lenen te veronderstellen, zie bijvoorbeeld Imrohoroglu (1989).

¹⁹ Het betreft hier het zogenaamde 'second best' optimum, omdat de sociale planner de werklozen niet een bepaalde zoekinspanning op kan leggen is een volledige verzekering suboptimaal.

5.2.2 Kalibratie

In Jongen (2008) kalibreren we twee modellen: i) een model met homogene agenten waarbij iedereen *ex ante* dezelfde loonprofielen, kansen op en duren van de WW heeft, en ii) een model met heterogene agenten waarbij we drie opleidingstypen onderscheiden die *ex ante* verschillen in hun loonprofiel, kansen op en duren van de WW. Hieronder bespreken we meer uitgebreid de kalibratie en de simulatie-uitkomsten voor het model met homogene agenten, en slechts kort de uitkomsten voor het model met heterogene agenten.²⁰

De loonprofielen naar leeftijd en opleidingstype zijn gebaseerd op Ter Rele (2007). De lonen stijgen met leeftijd. De kans en duur van de WW per levensfase is gekalibreerd op data van De Koning e.a. (2006). Zij presenteren paneldata over de kans en duur van het gebruik van de WW over een periode van 12 jaar. Hieruit blijkt dat met name jongeren een relatief grote kans hebben om in de WW in te stromen maar dat met name ouderen relatief lang in de WW verblijven als ze eenmaal ingestroomd zijn. Per saldo zijn ouderen de grootste gebruikers van de WW wanneer we kijken naar kans maal duur.²¹

Tot slot maken we nog de volgende keuzes in de kalibratie. Het nut wordt bepaald door consumptie en een separate term voor zoekkosten. Het nut van consumptie wordt gekarakteriseerd door constante relatieve risicoaversie. De coëfficiënt van relatieve risicoaversie is in de basisvariant gesteld op 2. In de term voor zoekkosten zit een parameter die we gebruiken om de gevoeligheid van het WW gebruik voor de WW-uitkering te kalibreren op 0,6. In de basisvariant gaan we er verder van uit dat werkloze jongeren niet kunnen lenen. Voor middelbaren en ouderen zijn liquiditeitsrestricties in de basisvariant niet relevant omdat zij altijd een positief, en bij aanname liquide, vermogen hebben (zie ook de discussie in Sectie 6).

5.2.3 Optimale uitkeringsvoet

Allereerst bepalen we de optimale uitkeringshoogte van een omslaggefinancierde WW. Een hogere WW-uitkering leidt enerzijds tot meer inkomensgelijkheid, maar anderzijds tot minder inkomen in totaal door een lagere zoekinspanning van werklozen. Het is interessant om te kijken in hoeverre het model realistische uitkomsten genereert voor veranderingen in een omslaggefinancierde WW, en of het gesimuleerde optimum in de buurt komt van het huidige niveau (75% in de eerste twee maanden en daarna 70%).

Tabel 5.1 geeft de modeluitkomsten voor verschillende uitkeringshoogtes. Een hogere uitkering leidt (in toenemende mate) tot een groter gebruik van de WW. De WW-premie die nodig is om het systeem te betalen neemt sneller toe dan het WW-gebruik omdat niet alleen de uitkering maar ook het gebruik toeneemt. De bovenste rij geeft de compenserende variatie ten opzichte van het optimale uitkeringsniveau, hier gedefinieerd als het verlies in consumptie-eenheden ten opzichte van het optimum.

²⁰ Zie Jongen (2008) voor een uitgebreide bespreking van de kalibratie en de simulatie-uitkomsten voor het model met heterogene agenten.

²¹ Uit de data blijkt verder dat hoog opgeleiden gemiddeld een hoger loon, een steiler loonprofiel, een kleinere kans op werkloosheid en een kortere werkloosheidsduur hebben dan laag opgeleiden.

Tabel 5.1 Uitkomsten bij verschillende uitkeringsvoeten voor de WW, basisvariant

Uitkeringsvoet (in %)	10	30	50	60	70	80	90
Compenserende variatie t.o.v. het optimum (in %) ^a	- 1,6	- 0,4	- 0,1	0,0	0,0	- 0,1	- 0,5
Werklozen in WW (in %) ^b	1,81	2,01	2,30	2,45	2,63	2,87	3,30
Premie WW (in %)	0,20	0,66	1,22	1,56	1,94	2,40	3,09

^a In consumptie-eenheden.

^b Als percentage van de beroepsbevolking.

Tabel 5.2 Optimale uitkeringsvoet bij alternatieve veronderstellingen

Variant	Basisvariant	Risicoaversie +100%	Moreel gevaar + 50%	Geen liquiditeitsrestricties	Dynamiek +100%
Optimale uitkeringsvoet (in %)	60-70	70-80	50-60	30-60	50-70

Zowel een uitkeringsvoet dicht bij de 0 als dicht bij de 1 is niet optimaal. In het eerste geval weegt de beperking in moreel gevaar niet op tegen het verzekeringsverlies. In het tweede geval weegt de verzekeringswinst niet op tegen de stijging in het moreel gevaar. De optimale uitkeringsvoet ligt in de basisvariant, met liquiditeitsrestricties voor jongeren, tussen de 60-70 procent van het loon, wat lager dan het huidige niveau.

Door de uitkeringsvoet te variëren krijgen we ook inzicht in de ‘consumptie-elasticiteit’ van de uitkeringsvoet in het model. Met liquiditeitsrestricties voor jongeren stijgt de consumptie van werklozen met gemiddeld 2,8% wanneer de uitkering stijgt met 10%. De meeste werklozen zijn in staat een inkomensschok uit te smeren over de resterende levensloop, waardoor de uitkering maar een deel van de consumptie bepaalt tijdens werkloosheid. Zonder liquiditeitsrestricties voor jongeren stijgt de consumptie nog minder, gemiddeld met 0,7%, wanneer de uitkering stijgt met 10%. De empirische studies suggereren een waarde voor de consumptie-elasticiteit tussen beide varianten in.

Tabel 5.2 geeft de optimale uitkeringsvoet bij een aantal alternatieve veronderstellingen. Wanneer we de mate van risicoaversie verdubbelen dan neemt de optimale uitkeringsvoet toe tot rond de 70 tot 80 procent. Een risicoaversie van 4 is aan de hoge kant in de literatuur over werkloosheidsschokken, maar empirisch kunnen we deze mate van risicoaversie niet verwerpen.²² Het is dus mogelijk dat het huidige uitkeringsniveau in de buurt van het optimum ligt wanneer Nederlandse werknemers erg risicomijdend zijn en tegen liquiditeitsrestricties aanlopen wanneer ze werkloos worden. De derde kolom in Tabel 5.2 laat zien dat wanneer we de gevoeligheid van het gebruik van de WW voor de uitkeringshoogte met 50 procent verhogen (een hogere waarde lijkt empirisch niet plausibel) dan daalt de optimale uitkeringsvoet naar rond de 50-60 procent. Wellicht meer interessant is de variant waarbij we aannemen dat er geen

²² Zie bijvoorbeeld Gollier (2001).

liquiditeitsrestricties zijn. In dat geval daalt de optimale uitkeringsvoet naar rond de 30-60 procent. Jonge werklozen kunnen dan lenen tegen toekomstig inkomen. Hierdoor zijn ook zij in staat de inkomensschok van werkloosheid over de rest van hun leven uit te smeren en daalt de verzekeringswinst van de WW. Tot slot bekijken we nog een variant waarbij de dynamiek op de arbeidsmarkt verdubbelt, bijvoorbeeld als gevolg van minder ontslagbescherming. De kans op werkloosheid verdubbelt, maar de gemiddelde werkloosheidsduur halveert. De optimale uitkeringsvoet is vrijwel gelijk aan de basisvariant.²³

5.2.4 Introductie spaar-WW

In het gekalibreerde model introduceren we vervolgens een spaarsysteem voor werkloosheid. Werknemers moeten verplicht een percentage van hun loon op een individuele spaarrekening storten, en werkloosheidsuitkeringen komen ten laste van deze individuele spaarrekening. 'Rood staan' op de individuele spaarrekening is toegestaan. Negatieve saldi worden bij pensioen kwijtgescholden. Het kwijtschelden van de negatieve terminale saldi wordt gefinancierd door een solidariteitsbelasting. Een positief saldo valt bij pensionering vrij.

Wat betekent de introductie van de spaar-WW voor het gedrag? Voor personen die verwachten met een positief saldo te eindigen bij pensioen vervalt grotendeels de wig (de uitkering plus de premie) tussen het private en het sociale rendement van een baan. De genoten uitkeringen komen ten laste van de eigen spaarpot en de verplichte besparingen gaan mee naar het pensioen. Wel betalen deze personen nog de solidariteitsbelasting, maar deze is lager dan de voormalige WW-premie. De spaar-WW maakt het mogelijk voor deze personen de wig sterk te verlagen zonder hun inkomen tijdens werkloosheid in gevaar te brengen, omdat zij rood mogen staan. Werklozen die verwachten met een positief saldo te eindigen gaan harder zoeken naar een baan.

Voor personen die verwachten met een negatief saldo te eindigen bij pensioen stijgt juist de wig tussen het private en sociale rendement van een baan door de verplichte besparingen. De verplichte besparingen zijn voor hen in feite een belasting en de uitkering blijft voor hen in feite een subsidie. Omdat de som van de verplichte spaarvoet en de solidariteitsbelasting hoger is dan de initiële WW-premie daalt voor hen de private opbrengst van een baan en neemt hun zoekinspanning af.

Tabel 5.3 geeft de simulatie uitkomsten voor de introductie van een spaar-WW voor verschillende verplichte spaarvoeten, maar met een constant uitkeringsniveau van 70 procent. Bij een verplichte spaarvoet van 0% is de solidariteitsbelasting hetzelfde als de WW-premie bij de standaard WW. Vervolgens verhogen we de verplichte spaarvoet. Per saldo daalt de werkloosheid, het effect van de positieve prikkel voor de personen die verwachten met een

²³ Dit kan echter deels een artefact zijn van de modelopzet. Wanneer kortere werkloosheidsduren zouden leiden tot een verminderd belang van liquiditeitsrestricties dan is de optimale uitkeringsvoet in een meer dynamische arbeidsmarkt vermoedelijk lager.

Tabel 5.3 Uitkomsten introductie spaar-WW, basisvariant

Verplichte spaarvoet (in %)	0	2	4	6	8	10
Compenserende variatie t.o.v. WW met $\tau=70\%$ (in %) ^a	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	-0,1
Werklozen in WW (in %) ^b	2,63	2,47	2,26	2,23	2,16	2,15
Solidariteitsbelasting (in %)	1,94	1,20	0,84	0,58	0,43	0,32

^a In consumptie-eenheden.

^b Als percentage van de beroepsbevolking.

positief saldo te eindigen domineert de negatieve prikkel voor personen die verwachten met een negatief saldo te eindigen. De solidariteitsbelasting neemt snel af, deels vanwege de daling in de werkloosheid maar met name omdat een steeds groter deel van de uitkeringen betaald wordt uit de verplichte individuele besparingen. Bij een verplichte spaarvoet van 4% resteert een solidariteitsbelasting van minder dan de helft van de initiële WW-premie.

De compenserende variatie, de winst in consumptie-eenheden, laat zien dat de spaar-WW bij een beperkte spaarvoet de welvaart licht kan verhogen. De piek ligt bij een verplichte spaarvoet van 4%, bij een hogere verplichte spaarvoet draait het teken uiteindelijk om. Een hogere verplichte spaarvoet is goed voor de prikkel om werk te zoeken maar gaat ten koste van de verzekeringswinst van risicodeling. Op een gegeven moment is het verzekeringsverlies groter dan de daling in moreel gevaar en daalt per saldo het verwachte nut.

De welvaartswinst bij een verplichte spaarvoet van 4% lijkt echter beperkt: 0,1 procent in consumptie-eenheden. Bij een modaal inkomen van 30 000 euro in 2007 hebben we het dan over een welvaartswinst van zo'n 30 euro per jaar, waarbij we nog abstraheren van uitvoeringskosten. Overigens is deze welvaartswinst vergelijkbaar met de welvaartswinst van het kiezen van de juiste uitkeringshoogte van 60-70 procent ten opzichte van bijvoorbeeld 50 of 80 procent bij de omslaggefinancierde WW.²⁴ Nabij het optimum zijn de welvaartseffecten van een suboptimale keuze klein.

Wanneer we de optimale spaarvoet uitrekenen voor de alternatieve veronderstellingen, uit Tabel 5.2, dan is dit voor (bijna) alle varianten 4%.²⁵ Dit is opmerkelijk. Neem bijvoorbeeld de variant zonder liquiditeitsrestrictie. Uit het betoog in Sectie 3 volgt dat een spaar-WW alleen een voordeel heeft als er liquiditeitsrestricties zijn, maar blijktbaar is verplicht sparen in afwezigheid van liquiditeitsrestricties toch welvaartsverhogend, hoe kan dat? De reden is dat de uitkering in de basisvariant volgens het model initieel te hoog is, zonder liquiditeitsrestricties is de optimale uitkeringsvoet rond de 30-60 procent is. Door de introductie van de spaar-WW betalen werknemers meer van de uitkering zelf en daalt in feite de verzekering. Omdat de

²⁴ De maximale welvaartswinst die valt te behalen, de 'first-best' oplossing waarbij de uitkering gelijk is aan het netto loon en de zoekinspanning dusdanig wordt gekozen dat de marginale kosten van zoeken gelijk zijn aan de sociale baten, is gelijk aan 0,3% consumptie-eenheden ten opzichte van de basisvariant. De spaar-WW dicht één derde van dit gat.

²⁵ Een uitzondering vormt de variant waarbij we de mate van risicooversie verdubbelen. In deze variant daalt de optimale spaarvoet tot 3%. Minder individuele besparingen resulteren in meer solidariteitsbelasting en dus meer herverdeling, in lijn met de toename in de spreiding van het marginaal nut.

verzekering initieel wat te hoog was is er dan toch welvaartswinst te boeken. Maar deze welvaartswinst valt natuurlijk ook te behalen door gewoon de uitkeringsvoet te verlagen. Wat we dus moeten doen is optimaliseren over zowel uitkeringshoogte als verplichte spaarvoet en dan kijken of er nog welvaartswinst valt te behalen door de introductie van een spaar-WW.

5.2.5 De optimale combinatie van sparen en verzekeren

Tabel 5.4 geeft de compenserende variatie bij een aantal combinaties van uitkeringshoogte en verplichte spaarvoet ten opzichte van een standaard WW met een uitkeringsvoet van 70 procent, onder de aanname dat er geen liquiditeitsrestricties zijn. Starten we bij de rij met een uitkeringsvoet van 70 procent, dan zien we dat een verplichte spaarvoet van 4 procent de welvaart verhoogt met 0,1 procent, zoals reeds vermeld.

Maar dit is ten opzichte van de uitgangssituatie waarbij de uitkering wat te hoog is. Ten opzichte van een geoptimaliseerd WW-stelsel, waarbij de uitkeringsvoet op 30-60 procent wordt gezet, is er (vrijwel²⁶) geen welvaartswinst meer te boeken. Starten we bijvoorbeeld met een uitkeringsvoet van 50 procent dan leidt een verplichte spaarvoet van 4 procent juist tot een welvaartsdaling (van 0,1 naar 0,0). Bij een optimale uitkeringsvoet en zonder liquiditeitsrestricties is er geen winst te behalen voor een spaar-WW.

Verder geeft Tabel 5.4 aan dat wanneer we starten van een situatie van onderverzekering, een uitkeringsvoet van bijvoorbeeld 20 procent, sparen de welvaart vermindert. Wanneer we starten van oververzekering, een uitkeringsvoet van 70 procent of hoger, verhoogt sparen initieel de welvaart. Ook laat Tabel 4 zien dat wanneer we de verkeerde combinatie kiezen, bijvoorbeeld omdat we de mate van risicoaversie of moreel gevaar verkeerd inschatten, de welvaart juist lager kan zijn dan bij een geoptimaliseerde omslaggefinancierde WW. De welvaart is bijvoorbeeld bij een spaarvoet van 3 procent en een uitkeringsvoet van 40 of 80 procent lager dan zonder verplichte besparingen en een uitkeringsvoet van 30-60 procent.

Samenvattend, wanneer we de uitkeringsvoet van de WW optimaal kiezen dan is de welvaartswinst van individuele spaarrekeningen voor werkloosheid beperkt, en zij verdwijnt wanneer er geen liquiditeitsrestricties zijn. Maar ook als er wel liquiditeitsrestricties zijn dan verhoogt een spaar-WW niet noodzakelijk de welvaart. Een juiste spaarvoet maar een verkeerde uitkeringshoogte of omgekeerd leidt al snel tot geen welvaartswinst en soms zelfs tot een verlies ten opzichte van het huidige stelsel. Daarbij is een foute keuze makkelijk te maken gegeven onze beperkte kennis over bijvoorbeeld de mate van risicoaversie en moreel gevaar. Een spaar-WW lijkt daarmee een weinig aantrekkelijk alternatief voor het huidige stelsel waarbij in het beste geval een beperkte welvaartswinst te behalen valt.

²⁶ In Jongen (2008) laten we verder zien dat ook zonder liquiditeitsrestricties een spaar-WW de welvaart nog beperkt kan verhogen wanneer er onder de WW maar één uitkeringsvoet is voor alle levensfasen. De spaar-WW maakt het mogelijk om de verzekering meer te richten op oudere werklozen, zij zijn relatief lang werkloos wat de verzekeringswinst verhoogt, en met name personen die op oudere leeftijd werkloos worden eindigen met een negatief saldo. Wanneer we de uitkeringsvoet echter per levensfase optimaal kiezen dan verdwijnt ook deze welvaartswinst van de spaar-WW ten opzichte van de gewone WW.

Tabel 5.4 Compenserende variatie^a ten opzichte van standaard WW met uitkeringsvoet van 70%, bij verschillende combinaties, geen liquiditeitsrestricties

Verplichte spaarvoet (in %)	0	1	2	3	4	6	8	10
Uitkeringsvoet (in %)								
20	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
30	0,1	0,0	0,0	-0,1	-0,1	-0,2	-0,2	-0,2
40	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	-0,1	-0,2	-0,2
50	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	-0,1	-0,2
60	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	-0,1
70	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
80	-0,2	-0,2	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0

^a In consumptie-eenheden.

5.2.6 Ex ante heterogeniteit

Tot slot, in Jongen (2008) analyseren we ook nog de optimale uitkeringshoogte, het effect van de introductie van een spaar-WW en de optimale combinatie van sparen en verzekeren voor werkloosheid in een modelopzet met drie opleidingstypen. Hoger opgeleiden hebben daarbij een kleinere kans op werkloosheid, een kortere werkloosheidsduur en een steiler loonprofiel, in lijn met de data.

Uit de analyse volgt dat hoger opgeleiden een lagere uitkering prefereren dan lager opgeleiden. Dit levert wederom een mogelijke welvaartswinst op voor de spaar-WW, de verzekering kan dan meer gericht worden op lager opgeleiden die relatief vaak en lang werkloos zijn. Ook hier kan de winst echter behaald worden door de uitkeringsvoet in het omslagstelsel te optimaliseren door deze te variëren over de verschillende opleidingstypen.²⁷

Wat betreft de spaar-WW prefereren hoger opgeleiden een lage uitkering en een hoge verplichte spaarvoet wanneer er geen liquiditeitsrestricties zijn, zij streven naar minimale herverdeling, en de lager opgeleiden prefereren het omgekeerde, meer herverdeling. Wanneer hoger opgeleide werklozen tegen een kredietrestrictie aanlopen dan prefereren zij ook een wat hogere uitkeringsvoet, maar nog steeds in combinatie met een hoge verplichte spaarvoet, maximale liquiditeit in combinatie met minimale herverdeling.

²⁷ Voor een deel gebeurt dit ook in het huidige WW-stelsel door de franchise en de premiegrens bij de WW-premies en -uitkeringen.

6 Enkele beperkingen van de kwantitatieve analyse

Ieder model is een abstractie van de werkelijkheid. Hieronder bespreken we kort enkele beperkingen van het simulatiemodel uit Sectie 5 en het belang hiervan voor de analyse. We hebben hierbij een minimum aan referenties opgenomen.²⁸

Het leven in het model is grofmazig, we onderscheiden slechts vier levensfasen en voor de eerste drie levensfasen zijn er per levensfase slechts drie uitkomsten mogelijk.²⁹ Een meer gedetailleerde opzet maakt het mogelijk meer levenslopen te onderscheiden. Verder kan in een veel-periodenmodel ook recht worden gedaan aan de onzekere werkloosheidsduur en de optimale ‘staffeling’ van de WW.

Een andere beperking is het negeren van een subjectieve discontovoet, een rentevoet en een algemene stijging in de productiviteit. Wanneer de discontovoet hoger is dan de rentevoet dan willen jongeren meer lenen en wordt de liquiditeitsrestrictie meer problematisch. Hetzelfde geldt voor productiviteitsgroei die leidt tot een steiler inkomensprofiel over de levensloop.

Verder gaan we er in het model van uit dat al het vermogen liquide is over de levensloop, en daarom lopen oudere werklozen niet tegen liquiditeitsrestricties aan. Het belang van liquiditeitsrestricties is in de werkelijkheid echter wellicht hoger voor ouderen omdat een deel van hun vermogen niet liquide is (bijvoorbeeld het pensioenvermogen). Als de liquiditeitsrestrictie belangrijker is, dan is de welvaartswinst van de WW hoger, en ook de welvaartswinst van de spaar-WW ten opzichte van de WW. Maar wellicht overschatten we juist het belang van liquiditeitsrestricties, jongere werklozen hebben meestal wel toegang tot enig inkomen ten tijde van werkloosheid via bijvoorbeeld familie of vrienden. De werkelijkheid zit vermoedelijk ergens tussen de basisvariant en de variant zonder liquiditeitsrestricties in.

We abstraheren in het model verder van andere risico's zoals ziekte, arbeidsongeschiktheid en schokken in het loon. Het zou interessant zijn om de mogelijkheden voor een spaarsysteem voor deze risico's en het geheel van positief en negatief gecorreleerde risico's te onderzoeken.³⁰ Ook zou in het model de mogelijkheid van correlatie en/of persistentie in het WW-risico over de verschillende levensfasen kunnen worden onderzocht, en de mate waarin de keuze voor sparen dan wel verzekeren hiervan afhangt. Helaas hebben we hier weinig informatie over en beperken we ons tot de concentratie van de werkloosheid in een levensfase.

²⁸ De geïnteresseerde lezer wordt voor de uitgebreide referenties bij de beperkingen verwezen naar Jongen (2008).

²⁹ Maar het model levert wel een meer realistische werkloosheidsverdeling op dan bijvoorbeeld Brown e.a. (2006) waarbij personen 0, 50 dan wel 100 procent van het werkzame leven werkloos zijn. Hopenhayn en Hatchondo (2002) behandelen een veel-periodenmodel met als resultaat ook veel mogelijke uitkomsten over de levensloop, maar abstraheren dan weer van een leeftijdsprofiel in de kans en duur van werkloosheid.

³⁰ Overigens ligt een hoge mate van verzekering meer voor de hand bij persistente schokken zoals arbeidsongeschiktheid en meer algemeen het menselijk kapitaal, en lijken spaarrekeningen voor dit soort schokken minder relevant.

Een ander probleem is wellicht de exogeniteit van de liquiditeitsrestrictie.³¹ De achterliggende idee is dat mensen niet of maar beperkt kunnen lenen tegen de toekomstige opbrengst van hun menselijk kapitaal. De vraag is in hoeverre we geen welvaartswinsten van een spaar-WW ‘verzinnen’ door een exogene liquiditeitsrestrictie. Wanneer deze volgt uit een optimaliseringsbeslissing van kredietverleners dan zijn de welvaartseffecten misschien anders. Daaraan gerelateerd is de aanname dat werkenden niet beperkt worden door verplichte besparingen. Dit lijkt optimistisch, zeker gezien de relatief hoge verplichte pensioenbesparingen in Nederland. Het verschaffen van liquiditeit aan werklozen gaat dan wellicht ten koste van de liquiditeit van werkenden. Dit beperkt de winst van de spaar-WW (en de WW). Een manier om dit te ondervangen is het integreren van de spaar-WW met de pensioenbesparingen, zie ook Stiglitz en Yun (2005).

Wat betreft het pensioen kent het model géén endogene uitredingskeuze. De vraag is of een spaar-WW er via additionele vermogensopbouw toe leidt dat mensen eerder stoppen met werken. Dit is volgens ons niet éénduidig te bepalen. Voor zover er inderdaad meer vermogen wordt opgebouwd is er inderdaad een prikkel om eerder te stoppen met werken. Maar in de literatuur zijn vermogenseffecten op de uitredingsbeslissing meestal klein, behalve voor kredietgerestricteerden, maar dat zijn dan wellicht juist de personen die met een negatief saldo eindigen en dus géén extra vermogen opbouwen. Substitutie-effecten zijn daarentegen groot, en de huidige WW functioneert voor een deel als vervroegde uitreding voor ouderen. De vraag is of het kleine vermogenseffect van de spaar-WW voor veel werkenden het grote substitutie-effect van de WW voor een kleinere groep werklozen (en marginale werknemers) domineert.

Een andere beperking is dat personen in werkelijkheid wellicht kortzichtig zijn, vergelijk de discussie over de mate waarin verplichte pensioenbesparingen worden gepercipieerd als uitgesteld loon dan wel belasting. Wanneer mensen kortzichtig zijn dan ervaren zij de verplichte besparingen van de spaar-WW als belasting en zien zij de uitkering als een overdracht. Wanneer de spaarvoet en de solidariteitsbelasting bij een spaar-WW samen hoger zijn dan de WW-premie, dan neemt de prikkel voor participatie bij kortzichtigheid juist af. De voorgaande analyse blijft echter correct wanneer alleen personen die vaak en langdurig werkloos zijn last hebben van kortzichtigheid. Voor hen is de verplichte besparing ook daadwerkelijk een belasting, en de uitkering een overdracht, en spoort de perceptie met de werkelijkheid.

Verder zijn de instituties in het model redelijk abstract. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk dat de inleg in de individuele spaarrekening onbelast is en de opname belast, en dat de besparingen vrij worden gesteld van de vermogensrendementsheffing conform de huidige Levenslooplegeling. Zie Bovenberg e.a. (2008) voor een discussie van deze opzet. Een ander punt is dat bij de huidige omslaggefinancierde WW al onderscheid wordt gemaakt in de

³¹ Dit geldt ook voor de papers van Stiglitz en Yun (2005) en Bovenberg en Sørensen (2004). In hun papers en in dit paper is de liquiditeitsrestrictie bij nul niet consistent met het model, werklozen hebben in iedere levensloop voldoende toekomstig inkomen om in ieder geval wat te kunnen lenen tijdens werkloosheid.

verzekering voor laag en hoog opgeleiden door de premie- en de uitkeringsgrenzen. De daadwerkelijke uitkeringsvoet is hiermee voor de hoog opgeleiden lager, wat gegeven hun relatief lage kans op ook nog eens kortere werkloosheid optimaal kan zijn.

7 Conclusies

De analyse hierboven suggereert dat de welvaartswinst van individuele spaarrekeningen voor werkloosheid in Nederland beperkt is. Het belangrijkste voordeel van een spaar-WW boven een omslaggefinancierde WW is dat het op een minder versturende wijze liquiditeit kan bieden aan werklozen. Het schaarse empirisch onderzoek naar liquiditeitsrestricties suggereert echter dat het belang daarvan beperkt is. De spaar-WW kan daarnaast welvaartswinst genereren door impliciet oververzekering te beperken. Deze welvaartswinst kan echter ook worden behaald door de uitkeringsvoet van de omslaggefinancierde WW optimaal te kiezen. Verder loopt de beleidsmaker bij een spaar-WW nog het risico een verkeerde keuze te maken wat betreft de combinatie van uitkeringsvoet en verplichte spaarvoet, bijvoorbeeld vanwege onvoldoende kennis over de mate van risicoaversie of moreel gevaar, en een verkeerde combinatie van sparen en verzekeren levert al snel geen welvaartswinst meer op ten opzichte van het huidige stelsel.

Dat verplichte besparingen weinig tot geen welvaartswinst opleveren bij het werkloosheidsrisico betekent overigens niet dat zij niet interessant zijn voor andere vormen van herverdeling, zie bijvoorbeeld Sørensen e.a. (2006). Individuele spaarrekeningen lijken wel een aantrekkelijk alternatief voor collectieve regelingen die vooral leiden tot intrapersonale herverdeling, zoals collectief gefinancierde uitgaven aan onderwijs en (pré)pensioen. Voor collectieve regelingen die vooral leiden tot interpersonele herverdeling, zoals werkloosheid en arbeidsongeschiktheid, lijken zij minder interessant.

De analyse leert ons ook wat over de WW. De optimale uitkering is hoger wanneer de mate van risicoaversie hoger is en wanneer het gebruik van de WW minder sterk afhangt van de uitkeringshoogte. Nieuw in de analyse is dat de optimale uitkeringshoogte ook afhangt van de mate waarin werknemers zichzelf via sparen en lenen kunnen 'verzekeren' tegen het werkloosheidsrisico. Worden werknemers niet beperkt in de mogelijkheden om te sparen voor werkloosheid en te lenen ten tijde van werkloosheid, dan is de optimale WW-uitkering een stuk lager dan wanneer dit wel het geval is.

Literatuurlijst

Acevedo, G., P., Eskenazi, C. Pagés, 2006, Unemployment insurance in Chile: A new model of income support for unemployed workers, SP Discussion Paper 0612, Wereldbank, Washington.

Asher, M.G., 2008, Mandatory savings for asset enhancement: The case for Singapore, te verschijnen in *Social Development Issues*.

Berg, G. van den, 1990, Nonstationarity in job search theory, *Review of Economic Studies*, 57(2), pag. 255-77.

Bloemen, H., 2008, Job search, Hours restrictions, and desired hours of work, *Journal of Labor Economics*, 26(1), pag. 137-179.

Bloemen, H. and E. Stancanelli, 2005, Financial wealth, Consumption smoothing, and income shocks arising from job loss, *Economica*, 72, pag. 431-452.

Bovenberg, A., en P. Sørensen, 2004, Improving the equity-efficiency trade-off: Mandatory savings accounts for social insurance, *International Tax and Public Finance*, 11(4), pag. 507-529.

Bovenberg, A., M. Hansen en P. Sørensen, 2008, Individual savings accounts for social insurance: Rationale and alternative designs, *International Tax and Public Finance*, 15(1), pag. 67-86.

Brown, A., Orszag, J. en D. Snower, 2006, Unemployment accounts and employment incentives, Kiel Working Paper 1274, Kiel Institute for the World Economy, Kiel.

Browning, M. en T. Crossley, 2000, Shocks, Stocks and Socks, Consumption smoothing and the replacement of durables during an unemployment spell, mimeo, McMaster University.

Browning, M. en T. Crossley, 2001, Unemployment insurance benefit levels and consumption changes, *Journal of Public Economics*, 80(1), pag. 1-23.

Butter, F. den en U. Kock, 2000, Meer arbeidsparticipatie met individuele spaarfondsen, *Openbare Uitgaven*, 32(5), pag. 200-212.

Card, D., R. Chetty and A. Weber, 2006, Cash-on-Hand and competing models of intertemporal behavior: New evidence from the labor market, NBER Working Paper 12639, Cambridge.

Card, D. en P. Levine, 2000, Extended benefits and the duration of UI spells: Evidence from the New Jersey Extended Benefit Program, *Journal of Public Economics*, 78(1-2), pag. 107-138.

Chetty, R., 2008, Moral hazard vs. liquidity and optimal unemployment insurance, mimeo, Berkeley.

Crook, J. en S. Hochguertel, 2005, Household debt and credit constraints: Evidence from OECD countries, University of Edinburgh Working Paper 05/02, Edinburgh.

Deaton, A., 1991, Saving and liquidity constraints, *Econometrica*, 59(5), pag. 1221-1248.

Engen, E. en J. Gruber, 2001, Unemployment insurance and precautionary saving, *Journal of Monetary Economics*, 47(3), pag. 545-579.

Feldstein, M. en D. Altman, 1998, Unemployment insurance savings accounts, NBER Working Paper 6860, Cambridge.

Gollier, C., 2001, *The economics of risk and time*, MIT Press, Cambridge.

Graafland, J. en F. Huizinga, 1999, Taxes and benefits in a non-linear wage equation, *The Economist*, 147(1), pag. 39-54.

Gruber, J., 1997, The consumption smoothing benefits of unemployment insurance, *American Economic Review*, 87(1), pag. 192-205.

Hopenhayn, H. en J. Hatchondo, 2002, The welfare consequences of alternative designs of unemployment insurance savings accounts, in: Holzmann, R. en M. Vodopivec, *Improving severance pay: An international perspective*, Wereldbank, Washington, te verschijnen.

Imrohroglu, A., 1989, Cost of business cycles with indivisibilities and liquidity constraints, *Journal of Political Economy*, 97(6), pag. 1364-83.

Jongen, E., 2008, An analysis of individual accounts for the unemployment risk in the Netherlands, te verschijnen als CPB Document.

Kahn, H., 2001, Social policy in Singapore: A Confucian model?, World Bank Institute Working Paper 22713, Washington.

- Kapteyn, A. en C. Panis, 2003, The size and composition of wealth holdings in the United States, Italy and The Netherlands, NBER Working Paper 10182, Cambridge.
- Katz, L. en B. Meyer, 1990. The impact of the potential duration of unemployment benefits on the duration of unemployment, *Journal of Public Economics*, 41(1), pag. 45-72.
- Koman, R., Schuh, U. and A. Weber, 2005, The Austrian severance pay reform: Toward a funded pension pillar, *Empirica*, 32(3-4) , pag. 255-274.
- Koning, J. de, Kroes, H. and A. van der Steen, 2006, *Patronen van werk en gebruik van sociale regelingen*, SEOR, Rotterdam.
- Krueger, A. en B. Meyer, 2002, Labor supply effects of social insurance, NBER Working Paper 9014, Cambridge.
- Kuringen, J., 2005, *Zelfverzekerd in de WW?*, Doctoraalscriptie Universiteit van Tilburg, Tilburg.
- Lalive, R. en J. Zweimuller, 2004, Benefit entitlement and unemployment duration: The role of policy endogeneity, *Journal of Public Economics*, 88(12), pag. 2587-2616.
- Layard, R., S. Nickell en R. Jackman, 1991, *Unemployment: Macroeconomic Performance and the Labour Market*, Oxford University Press, Oxford.
- Lindeboom, M. en J. Theeuwes, 1993, Search, benefits and entitlement, *Economica*, 60, pag. 327-346.
- Orszag, J., P. Orszag, D. Snower en J. Stigliz, 1999, The impact of individual accounts: Piecemeal versus comprehensive approaches, mimeo, Wereldbank, Washington.
- Parsons, D. O., 2004, Savings accounts as an alternative to job separation pay: Theoretical considerations, in: Holtzman, R. en M. Vodopivec, *Improving Severance Pay: An International Perspective*, Wereldbank, te verschijnen.
- Rele, H. ter, 2007, Measuring the lifetime redistribution achieved by Dutch taxation, Cash transfer and non-cash benefit programs, *Review of Income and Wealth*, 53(2), pag. 335-362.
- Rezwani, N., 2006, *Een verplicht spaarsysteem voor het werkloosheidsrisico*, Dissertatie Universiteit van Amsterdam, Amsterdam.

Rezwani, N. en P. Hendrix, 2002, *Verplicht sparen voor het werkloosheidsrisico*, Ministerie van Sociale Zaken, Den Haag.

Sehnbruch, K., 2006, Unemployment insurance or individual savings accounts: Can Chili's new scheme serve as a model for other developing countries?, *International Social Security Review*, 59(1), pag. 27-48.

Sørensen, P., Hansen, M. en A. Bovenberg, 2006, Individual savings accounts and the life-cycle approach to social insurance, EPRU Working Paper 2006-03, Kopenhagen.

Stiglitz, J. en J. Yun, 2005, Integration of unemployment insurance with retirement insurance, *Journal of Public Economics*, 89(11-12), pag. 2037-2067.